

Братя Грим
Що е страх?

Що е страх?

Един баща имал двама сина. Големият бил умен, разсъдлив и много сръчен. Но малкият бил глупав, не можел да проумее и да научи нищо; който го срещнал, си мислел: „Още много има да претегли бащата с този!“

Имало ли някаква работа, винаги трябвало да я свърши големият син. Но когато бащата го пращал късно вечерта или дори през нощта да донесе нещо и пътят минавал през гробищата или през друго някое страшно място, той отговарял:

– Ох, не, татко, няма да отида, настръхвам от страх.

Защото наистина се страхувал.

Или ако вечер край огнището някой разказвал случки, от които на човек се изправят косите, тези, които слушали, понякога се обаждали:

– Брей, настръхвам от страх!

Малкият син седял в ъгъла, слушал всички тези думи и не можел да разбере какво означават.

– Постоянно говорят: Настръхвам! Настръхвам! А пък аз не настръхвам. Това сигурно е някакво особено умение, от което аз не разбирам нищо.

Но ето, че веднъж бащата му рекъл:

– Слушай, ти там в ъгъла! Вече си голям и силен, трябва да се научиш на нещо, та да си изкарваш хляба. Виж как се труди брат ти, а тебе не те бива за нищо.

– Ех, татко – отвърнал той, – и аз много искам да се науча на нещо; да речем, ако е възможно, бих се научил да настръхвам от страх, защото от тази работа не разбирам нищо.

Чул го по-големият брат, засмял се и си казал: „Гледай го какъв глупак бил моят брат! Докато е жив, нищо няма да излезе от него; денят се познава от сутринта.“

Бащата пък въздъхнал и рекъл:

– Рано или късно ще се научиш да настръхваш, но с това не можеш да си изкарваш хляба.

След някой и друг ден ги навестил клисарят и бащата се оплакал, че малкият му син не знаел нищо и нищо не учел.

– Представи си, попитах го с какво мисли да си изкарва хляба, а той иска да се научи да настръхва от страх.

– Ако не иска нещо повече – отвърнал клисарят, – това може да научи при мене. Прати ми го и аз ще му вкарам ума в главата.

Зарадвал се бащата, защото си помислил: „Все пак момчето ще понаучи нещо“.

Взел го клисарят при себе си и му възложил да бие камбаната. Но след няколко дни го събудил посред нощ и го накарал да стане, да се изкачи на камбанарията и да удари камбаната. „Ще се научиш най-сетне да настърхваш от страх“ – помислил си клисарят и се изкачил преди него.

Отишъл момъкът, посегнал да улови въжето на камбаната и изведнъж видял някаква бяла сянка.

– Кой е там? – викнал той, но сянката не отговорила, нито мръднала от мястото си. – Отговори – викнал момъкът – или се измитай! Нямаш работа тук, и то нощем.

Но клисарят стоял неподвижен, искал момъкът да го помисли за призрак. Момъкът викнал повторно:

– Какво търсиш тук? Говори, ако си добър човек, иначе ще те изтърколя по стълбата.

Клисарят си рекъл на ума: „Казва го, но няма да го направи“. Мълчал и стоял неподвижно, като че бил от камък.

Тогаво момъкът му викнал за трети път и тъй като пак не получил отговор, засилил се и блъснал призрака така, че той се изтърколил по стълбата, а на десетото стъпало се спрял и останал там да лежи. После момъкът ударил камбаната, отишъл в стаята си, легнал, без да каже нищо, и пак заспал.

Жената на клисаря чакала доста мъжа си, но той все не се връщал. Накрая тя се изплашила, събудила момъка и го попитала:

– Не знаеш ли къде е мъжът ми? Той се качи преди тебе на камбанарията.

– Не знам – отвърнал момъкът. – Но някой стоеше там на площадката и понеже не отговаряше и не искаше да се махне, аз помислих, че е някой негодник и го блъснах по стълбата надолу. Иди и виж да не е той; много ще съжалявам.

Изтичала жената и намерила мъжа си, който лежал на стълбата и хленчел жалостиво, защото си бил счупил единия крак.

Вдигнала го тя, занесла го вкъщи, а после ядосана отишла при бащата на момъка и викнала:

– Твоят син ни докара голяма беда: блъснал мъжа ми по стълбата и му счупил крака. Махни този негодник от къщата ни!

Изплашил се бащата, отишъл веднага у клисаря и нахокал сина си:

– Каква пакост си направил? Сигурно си полудял!

– Слушай татко, аз нямам никаква вина – отвърнал момъкът. – Той се бе изправил там през нощта и приличаше на човек, който е замислил

Що е страх?

нещо лошо. Не знаех кой е, викнах му три пъти да се обади или да се махне.

– Ох – рекъл бащата, – само беди мога да очаквам от тебе! Махай се от очите ми, не искам да те видя вече!

– Добре, татко, на драго сърце, но почакай да съмне. Ще тръгна по света да науча какво значи да настръхваш от страх. Така ще овладея поне едно изкуство, с което ще мога да си изкарвам хляба.

– Учи, каквото искаш – рекъл бащата, – все ми е едно! На ти петдесет талера, тръгни по широкият свят, но да не споменеш пред никого откъде си и чий син си! Срам ме е, че съм ти баща.

– Добре, татко, така да бъде. Като не искаш да споменавам, няма да споменавам.

Щом се съмнало, момъкът сложил петдесетте талера в джоба си, излязъл на широкия път и непрекъснато си повтарял полугласно:

– Да можех поне веднъж да настръхна от страх! Да можех поне веднъж да настръхна от страх!

Чул го един колар, който вървял зад него, и го попитал:

– Кой си ти?

– Не знам – отвърнал момъкът.

Коларят пак попитал:

– Откъде си?

– Не знам.

– Чий син си?

– Не бива да споменавам.

– Ама какво току мънкаш под носа си?

– Ох – отвърнал момъкът, – искам да настръхна от страх, пък няма кой да ме научи на това.

– Я не дрънкай глупости – рекъл коларят – и ела с мене да видим къде ще се подслоним.

Тръгнал момъкът с коларя и вечерта стигнали до една страноприемница, където решили да пренощуват. Като влизал, момъкът пак казал високо:

– Да можех поне веднъж да настръхна от страх! Да можех поне веднъж да настръхна от страх!

Чул го съдържателят, изсмял се и рекъл:

– Стига да искаш, ще стане!

– Я млъкни – рекла жена му, – един ли момък се прости с живота си! Жалко за хубавите му очи, ако е писано да не видят вече белия свят!

Ала момъкът казал:

– Колкото и трудно да е, искам да се науча да настръхвам от страх, за това съм тръгнал по света.

И не оставил на мира съдържателя, докато той не му разказал, че недалече оттам имало омагьосан замък, където човек лесно можел да научи какво е да се настръхне от страх; трябвало само да прекара три нощи вътре. На онзи, който можел да се реши на това, царят бил обещал дъщеря си за жена, а тя била най-хубавата девойка на земята. В замъка имало големи съкровища, но те се пазели от зли духове. Който успеел да развали магията; щял да стане богат. Мнозина вече се опитали, но никой не излязъл оттам.

Отишъл момъкът на другата сутрин при царя и казал:

– Ако ми позволиш, ще прекарам три нощи в омагьосания замък.

Погледнал го царят, харесал го и казал:

– Имаш право да помолиш за три неща и да ги вземеш със себе си в замъка.

Момъкът отвърнал:

– Тогава ще помоля да ми дадеш малко дърва за един резбарски тезгях с длето и един струг.

Царят заповядал да занесат през деня всичко това в замъка.

Започнало да се свечерява. Момъкът отишъл в замъка, запалил в една стая буен огън и сложил до него струга и резбарския тезгях с длетото.

– Да можех поне веднъж да настръхна от страх! – казал той. – Но май и тук няма да се науча.

Към полунощ решил да разпали загасналия огън. Навел се да го раздуха и изведнъж от един ъгъл се разнесли писъци:

– Мяу, мяу, премръзнахме!

– Глупаци! – викнал той. – Защо пищите? Ако сте премръзнали, елате, седнете до огъня и се стоплете!

Тогава две големи черни котки скочили до него, седнали от двете му страни и почнали да го гледат свирепо с огнените си очи. След малко, като се постопили, рекли:

– Да изиграем ли едни карти, друже?

– Защо не! – отвърнал той. – Но я си покажете лапите!

Протегнали те лапите си.

– Охо – викнал той, – ама че ви са дълги ноктите! Почакайте, ще трябва най-напред да ви ги изрежа.

Хванал ги за шиите, сложил ги на резбарския тезгях и им стегнал здраво лапите с големия винт.

Що е страх?

– Като ви гледам ноктите, не ми се иска да играя на карти с вас – рекъл той, убил ги и ги хвърлил през прозореца в езерото.

След като усмирил завинаги двете котки и седнал пак до огъня, от всички страни излезли много черни котки и черни кучета, вързани с нагорещени верижки, и ставали все повече и повече, така че за него просто не останало място; и всички мяукали и виели страхотно, газели по огъня, разпръсвали го и искали да го угасят. Погледал ги той известно време спокойно, но накрая му прикипяло, вдигнал длетото и викнал:

– Я се махайте оттук, гадинки такива!

И се развъртял с длетото. Едни избягали, другите избил и ги хвърлил през прозореца в езерото. После раздухал ситните въгленчета, разпалил пак огъня и се постоплил. Но както седял, очите му почнали да се затварят – доспало му се. Огледал се наоколо и видял в ъгъла голямо легло.

– Точно за мене – казал той и се мушнал под завивката.

Но преди още да затвори очи, леглото почнало да се движи и тръгнало да обикаля из целия замък.

– Това не е лошо – казал той, – само не друсай!

Понесло се леглото бързо напред, сякаш го теглели шест коня, прескачало прагове, катерело се и спускало по стълби, но изведнъж се обърнало с краката нагоре и затиснало момъка. Но той разхвърлял завивките и възглавниците, измъкнал се и казал:

– Който иска, нека се вози.

Легнал до огъня и спал до зори.

На другата сутрин царят дошъл и като го видял проснат на земята, помислил, че призраците са го убили и рекъл:

– Жалко за хубавия човек.

Чул тези думи момъкът, скочил и рекъл:

– Още не е стигнало дотам.

Смаял се царят, но се зарадвал и го попитал как е прекарал нощта.

– Доста добре – отвърнал той. – Едната нощ мина, ще минат и останалите две.

Прибрал се в странноприемницата, а там съдържателят облещил очи и рекъл:

– Не се надявах да те видя отново жив. Научи ли сега какво е да настръхне човек от страх?

– Не – рекъл момъкът, – всичко беше напразно. Да можеше някой да ми го опише!

Дошла втората нощ, отишъл той повторно в омагьосания замък,

седнал до огъня и запял старата си песен:

– Да можех поне веднъж да настръхна!

Като приближило полунощ, разнесъл се някакъв шум и тропот, първо леко, после все по-силно; след това утихнало за малко и накрая с ужасен трясък през комина се изтърколила половината от човешко тяло и тупнала на земята пред него.

– Хей – викнал момъкът, – това не стига, къде е другата половина!

Отново се разнесъл вой и писък, а после паднала и другата половина на тялото.

– Почакай най-напред да раздухам малко огъня – казал момъкът.

Раздухал огъня и какво да види: двете половинки се били събрали и на тезгяха седял един отворителен на вид човек.

– Така не сме се пазарили, тезгяхът си е мой – казал момъкът.

Човекът се помъчил да го избута, но той не допуснал това, а със сила го блъснал и си седнал на мястото.

В този миг през комина паднали един след друг още неколцина мъже. Те носели девет човешки кости и два черепа. Наредили костите на земята и почнали да играят на кегли. Момъкът поискал да поиграе и ги попитал:

– Може ли да поиграя и аз?

– Да, ако имаш пари.

– Пари имам предостатъчно – отвърнал той, – но топките ви не са съвсем заоблени.

Взел черепите, сложил ги на струга, остъргал ги и те станали заоблени. После казал:

– Така, сега ще се търкалят по-добре. Хайде, по-живо!

Поиграл и загубил малко пари. Но щом станало полунощ, всичко изчезнало. Легнал и заспал спокойно.

На другата сутрин царят дошъл да види какво става.

– Как прекара този път? – попитал го той.

– Играхме на кегли и загубих няколко монети – отвърнал той.

– Не настръхна ли от страх?

– Напротив – отвърнал той, – забавлявах се. Да можех поне веднъж да настръхна!

През третата нощ момъкът пак седнал на тезгяха и казал наистина сърдито:

– Да можех поне веднъж да настръхна!

Малко по-късно дошли шестима едри мъже и внесли един ковчег. Момъкът казал:

Що е страх?

– Аха, сигурно е братовчедът, който умря преди няколко дни! – Дал знак и викнал: – Ела, братовчече, ела!

Мъжете оставили ковчега на земята, момъкът се приближил и вдигнал капака. Вътре лежал мъртвец. Момъкът докоснал лицето му – то било студено като лед.

– Почакай, ще те стопля малко – рекъл той.

Отишъл до огъня, нагрял ръката си и я сложил върху лицето на мъртвеца, но той пак си останал студен.

После го извадил от ковчега, седнал до огъня, взел го на скута си и му разтрил ръцете, за да се раздвижи кръвта. Но тъй като и това не помогнало, сетил се, че хората лягат по двама в леглото, за да се стоплят; сложил го тогава в леглото, завил го и легнал до него.

След малко мъртвецът се поразмърдал. А момъкът рекъл:

– Виждаш ли, братовчече, стоплих те!

Но мъртвецът се изправил и викнал:

– Сега ще те удуша!

– А, така ли се отблагодаряваш? – попитал момъкът. – Хайде тогава обратно в ковчега!

Вдигнал го, тръснал го в ковчега и затворил капака. Дошли шестимата мъже и изнесли ковчега.

– Пак не настръгнах – казал той, – цял живот да стоя тук, пак няма да се науча да настръхвам.

Ала ето, че влязъл един човек, по-едър от шестимата мъже, и страшен наглед; но бил стар и носел дълга бяла брада.

– Стой, дребосък – викнал той, – сега скоро ще научиш какво е да настръгнеш от страх, защото ще умреш.

– Не бързай толкова – отвърнал момъкът. – Ако ще умирам, трябва да взема участие в умирането.

– Ей сега ще те сграбча! – рекъл духът.

– По-полека, по-полека, не се надувай много! Колкото силен си ти, толкова съм и аз, а може и да съм по-силен от тебе.

– Ще видим – рекъл старецът. – Ако излезеш по-силен от мене, ще те пусна да си отидеш. Хайде, ела да си премерим силите!

Повел го през разни тъмни коридори и накрая стигнали пред едно ковашко огнище. Взел старецът брадва и с един удар набил едната наковалня в земята.

– Аз ще направя нещо по-добро – казал момъкът и отишъл при другата наковалня.

Старецът застанал до него да гледа, а бялата му брада увиснала

надолу. Взел момъкът брадвата, разцепил с един удар наковалнята на две и заклешил брадата на стареца в цепнатината.

– Падна ли ми в ръцете? – викнал момъкът. – Сега ти ще умреш.

После взел един железен прът и запердашил така стареца, че той почнал да скимти и да го моли да спре, като му обещавал големи богатства.

Измъкнал момъкът брадвата, освободил и брадата на стареца и го пуснал. Тогава старецът го завел в едно подземие и му показал три сандъка пълни със злато.

– От тези три сандъка – рекъл той – единият е за бедните, другият е за царя и третият е за тебе.

В този миг станало дванайсет и духът изчезнал, а момъкът останал на тъмно.

– Все ще се оправя – рекъл си той, тръгнал опипом, намерил пътя до стаята си, легнал край огъня и заспал.

Дошъл на другата сутрин царят и казал:

– Сега сигурно си научил какво е да настръхнеш от страх.

– Не – отвърнал той. – Разкажете ми какво е! Най-напред дойде покойният ми братовчед, а после един брадат човек, който ми показва много злато в подземие, но никой не ми каза какво е да настръхнеш от страх.

Тогава царят рекъл:

– Ти развали магията на замъка и затова ще се ожениш за дъщеря ми.

– Всичко това е много хубаво – отвърнал той, – но аз все още не зная какво е да настръхна от страх.

После взели златото от подземие и направили голяма сватба. Но макар че много обичал жена си и бил много доволен, младият цар пак повтарял непрекъснато:

– Да можех поне веднъж да настръхна от страх! Да можех поне веднъж да настръхна!

Накрая това омръзнало на младата царица. Един ден прислужницата ѝ казала:

– Аз ще оправя тази работа, ще му покажа как се настръхва от страх.

Отишла на потока, който течал през градината, и поръчала да ѝ напълнят едно ведро с черни мрени. През нощта, когато младият цар спял дълбоко, жена му дръпнала завивката и изсипала върху него ведрото, пълно със студена вода и мрени, а и рибките, като останали без вода,

Що е страх?

започнали да скачат и да пляскат край него.

Той мигновено се събудил и викнал:

– Ей, че настръгнах, мила жено! Да, сега вече зная какво е човек да настръгне от страх.

КРАЙ

© Димитър Стоевски, превод от немски

Brüder Grimm

Сканиране и разпознаване: Анани Младенов

Публикация:

Братя Грим – Приказки

Превод – Димитър Стоев

Илюстрации – Антония Дончева

Редактор – Петя Дочева

Технически редактор – Иван Додов

Издателство – „Св.св. Кирил и Методий“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2467>]